

Dichttalent in het verzorgingshuis

Over de totstandkoming van een dichtbundel door bewoners

De beroemde dichter Von Goethe zei eens: “Het is geen kunst om oud te worden, het is een kunst ermee te leven.” Veel ouderen zouden het hem na kunnen zeggen. Oud worden gaat vanzelf, maar oud zijn... En sommigen kunnen er zelfs, net als hij, over dichten.

Als jonge geestelijk verzorger in (onder andere) verzorgingshuis WZH De Sonneruyter kom ik dagelijks in contact met ouderen. Het is inspirerend en verrijkend om te horen hoe een ieder op zijn of haar wijze de kunst van het leven als oudere invult. Zo ontdekte ik vorig jaar tijdens gesprekken met bewoners over hun leven en het ouder worden, dat verschillende van hen gedichten schrijven. Zij vatten hun gedachten en gevoelens over het leven, en in het bijzonder over ouder zijn en worden, in gedichten. Deze bewoners droegen de gedichten tijdens onze ontmoetingen graag voor. In de gedichten konden zij vaak beter verwoorden wat er in hen omging dan in een gewoon gesprek. Sommige schrijvers delen hun gedichten ook met andere bewoners, bijvoorbeeld tijdens ontmoetingen of activiteiten. Dat roept veel herkenning op bij medebewoners.

Ik kwam op het idee om de gedichten te bundelen. Dat zou toch mooi zijn: om die kunstwerkjes te etaleren, om te laten zien welk talent er in ons verzorgingshuis en onder ouderen schuilt. En om te laten zien dat het best een kunst is om te leven met ouderdom, maar dat het op zijn beurt ook schitterende kunstwerken kan voortbrengen. Kunstwerken, die veel herkenning bij anderen oproepen.

Gewapend met enthousiasme voor dit mogelijke project heb ik dit in eerste instantie voorgelegd aan mijn leidinggevende, de locatiemanager. Ik ben in de gelukkige omstandigheid dat hij de waarde van dergelijke initiatieven inziet. Hij was dan ook direct enthousiast en gaf het fiat om het project verder uit te werken. Om dit niet alleen te dragen en om het een bredere uitwerking in ons woonzorgcentrum te geven, heb ik gevraagd of een van de activiteitenbegeleiders mij daarbij wilde helpen. Zij was bij voorbaat al positief en wilde dus graag bijdragen. Bij een van haar activiteiten droeg een van de dichters al gedichten voor aan de andere deelnemers.

Zo zijn we van start gegaan. In een wederzijdse inventarisatie van de activiteitenbegeleider en mijzelf kwamen we tot de ontdekking dat in elk geval vijf bewoners gedichten schrijven. Deze bewoners hebben we in een periode van een maand benaderd met de vraag of zij wilden participeren in dit project, het bundelen van enkele van hun gedichten. De reacties van de bewoners verschilden. Twee bewoners wilden niet meedoen, omdat voor hen de gedichten alleen geschreven waren voor henzelf, of simpelweg te privé en persoonlijk zijn om te delen in een bundel. Drie bewoners wilden wel participeren, hoewel bij een bewoner ook enige aarzeling te ontdekken viel. Dit betrof eveneens het gegeven dat gedichten zo persoonlijk zijn en de vraag of de kwaliteit wel hoog genoeg zou zijn om te etaleren. Hierbij heeft geholpen dat alle drie de bewoners ons als initiatiefnemers kennen en daarom ook durfden te vertrouwen.

Naast deze directe inventarisatie hebben we in het locatiemagazine ‘Onder ons’ een oproep geplaatst voor dit project. Daarin stond aangegeven dat bewoners zich konden opgeven om mee te doen aan het bundelen van hun gedichten. We schreven daarbij dat de mogelijkheid

bestond om onder een pseudoniem of zelfs anoniem mee te doen. De enige restrictie was wel dat de gedichten zelf geschreven dienen te zijn. Op deze oproep kwamen geen aanmeldingen. Drie bewoners wilden dus participeren. We hebben hen steeds persoonlijk benaderd, juist ook vanwege de kwetsbaarheid van gedichten en het tentoonstellen daarvan. Uit de verzameling gedichten die alle drie de bewoners hebben, mochten we zelf een selectie maken voor de bundel. Tevens gaven sommigen aan welk gedicht ze in elk geval gebundeld wilden zien. We hebben besloten vier à vijf gedichten per persoon te bundelen, ten einde tot een bundel van ongeveer 15 gedichten te komen. Dit zou de variatie behouden en tegelijk niet te beperkt zijn.

Na de selectie van de gedichten, begon het werk voor ontwerp en druk van de bundel zelf. Bij WZH is een PR- en communicatieafdeling, waarvan de adviseur voor ons woonzorgcentrum zich heeft ingezet voor de bundel. Zij heeft enkele voorstellen qua ontwerp gedaan en in overleg met de locatiemanager hebben we een bepaald stramien gekozen. De uitwerking daarvan lag verder in haar handen, steeds in overleg met ons.

Niet onbelangrijk bleek ook de formele toestemming die we de dichters hebben gevraagd. Dit betreft de toestemming voor het gebruik van hun gedichten voor de bundel en andere doeleinden. Hiervoor is een speciaal formulier binnen onze organisatie aanwezig, dat bijvoorbeeld ook voor fotomateriaal gebruikt wordt. Deze formulieren hebben de bewoners ingevuld en ondertekend.

Wat betreft het aantal van de bundels hebben we overlegd waarvoor we het zouden gebruiken. In elk geval wilden we uiteraard de dichters en hun familie bundels kunnen aanbieden. Daarnaast leek het ons goed om alle bewoners van WZH De Sonneruyter één gratis bundel ter beschikking te stellen. Het is immers een 'product' uit eigen huis en zo herkenbaar voor medebewoners. Dat moet gedeeld worden! Tenslotte wilden we nog exemplaren die kunnen fungeren als bijvoorbeeld relatiegeschenk. Al met al kwamen we op een oplage van 250 exemplaren.

In augustus 2012 kwam het hele proces tot een afronding. De bundel zou gedrukt gaan worden en dan af zijn. Dit wilden we uiteraard niet zomaar voorbij laten gaan. Daarom hebben we op de ochtend van 5 september 2012 een feestelijke uitreiking georganiseerd. De drie dichters zijn persoonlijk per brief uitgenodigd, waarbij familieleden of kennissen van hen van harte welkom waren. Daarnaast hebben we alle bewoners per brief uitgenodigd en dit ook aangekondigd in de 'Onder ons'. De uitreiking zelf was een mooi moment waarop we de bundels officieel hebben gepresenteerd in het bijzijn van enkele familieleden, waarna de deelnemende bewoners hun gedichten hebben voorgedragen.

De uitwerking van dit project betreft ten eerste de herkenning bij medebewoners in de gedichten. Zij herkennen de thema's die besproken worden des te meer, omdat ze door mensen van zo dichtbij beschreven zijn. Treffend zei een bewoonster achteraf tegen me: "Dit ging tenminste echt ergens over!" Daarnaast vonden zij het bijzonder om het talent in hun medebewoner te ontdekken. Het maakt toch een bepaalde kracht en inspiratie bij medebewoners los; noem het 'empowerment'.

Voor de dichters zelf wekt het bundelen van de gedichten trots en vertrouwen. Het geeft de bevestiging dat zij talent hebben en dat mag gezien worden, ook als je al ouder bent. Het bleek voor hen tevens van waarde dat ze op deze manier levensthema's konden delen.

Voor het vak van geestelijke verzorging heb ik gemerkt dat dit project integratief heeft gewerkt: het heeft mijn samenwerking met andere disciplines bevorderd. Binnen deze

solistische functie is dat belangrijk. Ook laat het zien dat geestelijke verzorging niet alleen gaat over religie, maar zingeving in bredere zin. Gedichten zijn daarvan een mogelijke uiting. Tenslotte heeft dit project een concreet en zelfs tastbaar product opgeleverd; dat is niet alledaags binnen ons vak. Zo heeft het directieteam op WZH breed niveau de dichtbundel eveneens overhandigd gekregen en daarmee gezien dat geestelijke verzorging ook op die manier aanwezig kan zijn.

Aan het eind komt de rekening. Aangezien we de bundels full colour hebben laten drukken, komt het totaalbedrag voor ontwerp en druk al snel boven de € 1300 (exclusief BTW) uit. Hiervoor heb ik een aanvraag gedaan bij het Studie- en Projectfonds van de VGVZ, ondersteund door de verschillende argumenten en inzichten die hierboven beschreven staan. Ik ben verheugd dat de VGVZ middels dit fonds € 500 heeft toegekend om dit project te ondersteunen en op die manier bij te dragen aan het naar boven brengen van dichttalent in het verzorgingshuis.

Ik kan u allen een dergelijk project aanraden!

drs. Tim van Iersel

Geestelijk verzorger

WoonZorgcentra Haaglanden (WZH), woonzorgcentrum WZH De Sonneruyter en WZH De Strijp

Libertas Leiden, locatie Lorentzhof

tvaniersel@wzh.nl

Eindnoten:

1. De dichtbundel is getiteld: *De kunst van het ouder worden in gedichten*.
2. Dankwoorden voor de samenwerking in dit project aan activiteitenbegeleidster Beate van der Lubbe, locatiemanager Richard Spraakman en communicatieadviseur Deniz Kirhan.

Gedicht:

Nederland (mw. P.J. Faas)

Nederland wat ben je mooi
zeg ik met overtuiging,
waar je lucht de polder raakt
in een lichte buiging.

Waar de roep der koekoek
in de stilte is te horen,
waar ik in de avondschemer
wandel langs het koren.

Maar, wat een naar land zeg ik ook
plotseling op een morgen,
de lucht is somber, grauw en grijs
als van zware zorgen.

Takken zwiepen heen en weer
met slagen wild en krachtig,
het raast en tiert maar in het rond
de wind is oppermachtig.

Zelfs de rivier is woest
met geel schuim op de golven
de hele natuur lijkt onder
het geweld bedolven.

Dan, opeens, valt alles stil
en ik denk, waarachtig,
lief klein land ik vind je toch
op alle tijden prachtig.